

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 98/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- järjestöpäällikkö Raija Pyykkö, Professoriliitto
- koulutuspoliittinen sihteeri Jarmo Kallunki, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- puheenjohtaja Tapani Kaakkuriniemi, Tieteentekijöiden liitto

- asiantuntija, VT Risto Lerssi, Sivistystyönantajat ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Aalto-yliopisto
- Helsingin yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto
- Jyväskylän yliopisto
- Kuvataideakatemia
- Lapin yliopisto
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Oulun yliopisto
- Sibelius-Akatemia
- Svenska handelshögskolan
- Tampereen teknillinen yliopisto
- Turun yliopisto
- Vaasan yliopisto
- Suomen yliopistot UNIFI ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan yliopistolakia muutettavaksi siten, että vuonna 2013 ei yliopistoille osoitettavaan talousarvion määrärahaan tehtäisi yliopistoindeksin mukaista vuotuista korotusta.

Esitys liittyy vuoden 2013 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013, ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, kun otetaan huomioon julkisen talouden realiteetit ja valtiontalouden välttämättömät säästöratkaisut. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vuonna 2013 ei yliopistoille osoitettavaan talousarvion määrärahaan tehtäisi yliopistoindeksin mukaista vuotuista korotusta. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

Yliopistojen valtion rahoitus vuodelle 2013 lisääntyy nimellisesti edelliseen talousarvioon verrattuna noin 20 miljoonaa euroa. Todellisuudessa määrärahoihin tulee vajaan 8 miljoonan euron vähennys, kun lasketaan pois arvonalisäverokompensaation tarkistus. Tämän lisäksi yliopistoindeksin väliaikainen niin sanottu jäädyttäminen vuonna 2013 merkitsee sitä, että yliopistoilta jää saamatta lähes 43 miljoonaa euroa kustannustason nousun huomioon ottavaa uutta määrärahaa. Ehdotettu indeksin jäädyttäminen vaikuttaa yliopistojen määrärahan tasoon myös seuraavina vuosina. Yliopistojen taloudellista tilannetta vuonna 2013 vaikeuttavat käytännössä myös eräät muut säästötoimet, kuten Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen kohdistuvat säästöt.

Yliopistoindeksin jäädytys ei koske vuonna 2013 maksettavaa vuoden 2011 toteutuneen ja ennustetun kustannustason muutoksen välisen eron mukaista tarkistusta. Tällä perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö tulee vuoden 2013 talousarvion täydennysehdotuksessaan esittämään lisäystä vuoden 2013 talousarvioehdotukseen, noin 7,8 miljoonan euron täydennystä.

Sivistysvaliokunta pitää korkeakoulutukseen suunnattuja menosäästöjä hyvin ongelmallisina

ja valitettavina. Yliopistojen kustannusrakenne on hyvin vakaa palkkamenojen muodostaessa niistä noin 60 % ja kiinteistöjen noin 25 %. Palkkaratkaisut on sidottu yliopistojen yhteisessä työehtosopimuksessa valtakunnallisen raamisosopimuksen mukaisesti. Yleiset työvoimakustannukset nousevat sopimuksen vuoksi noin 3,5 % vuonna 2012 ja 2,8 % vuonna 2013. Vuokrasopimukset ovat pääsääntöisesti pitkäaikaisia, ja vuokrien korotukset on sidottu yleiseen elinkustannusindeksiin. Kun yliopistoindeksi kirjattiin lakiin yliopistolain uudistuksen yhteydessä, tavoitteena oli nimenomaan korvata vuotuisen kustannustason nousu ja siten turvata yliopistojen perustoimintojen rahoitus taloudellisesti haastavinakin aikoina.

Valiokunta korostaa, että pitkäjänteinen ja ennustettava perusrahoitus on yliopistojen tulokellisen ja laadukkaan toiminnan edellytys. Hallituksen esityksen arvion mukaan kertaluontoisesti toteutettavan yliopistoindeksin jäädyttäminen ei vaaranna yliopistojen toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Yliopistojen pakolliset menosäästöt asettavat kuitenkin valiokunnan arvion mukaan entistä suuremman painon merkittävälle toiminnallisille ja rakenteellisille uudistuksille yliopistoissa, jotta korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tehtäviä pystytään hoitamaan asianmukaisesti. Taloustilanne edellyttää saadun selvityksen mukaan myös henkilöstöresurssien käytön merkittävää tehostamista ja tilatarpeiden uudelleen arviointia.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Silvia Modig /vas
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Mika Niikko /ps
jäs.	Ritva Elomaa /ps	Mikaela Nylander /r
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Tuula Peltonen /sd
	Leena Harkimo /kok	Tuomo Puumala /kesk
	Pauli Kiuru /kok	Pauliina Viitamies /sd
	Kimmo Kivelä /ps	vjäs. Sari Palm /kd.
	Sanna Lauslahti /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

VASTALAUSE

Perustelut

Emme hyväksy hallituksen esitystä vuoden 2013 talousarvioon liittyvän yliopistolain 49§:n väliaikaisesta muuttamisesta, sillä vuonna 2010 uusittuun yliopistolakiin sisällytettiin yliopistoindeksi turvaamaan yliopistojen pitkäjänteinen opetus- ja tutkimustyö. Jäädytys on sekä Jyrki Kataisen hallitusohjelman että yliopistolain hengen vastainen.

Yliopistoindeksin yhtenä tavoitteena on turvata yliopistojen määrärahojen riittävyys myös valtion taloudellisesti heikoimpina vuosina. Kulvana vuonna toteutettu indeksin puolittaminen on aiheuttamassa yliopistoille jo sinällään merkittäviä henkilöstö- ja tilaleikkauksia, sillä yliopistojen kustannuksista noin 80 % kohdistuu henkilöstö- ja vuokramenoihin. Sekä henkilöstö- että tilahallintakulujen arvioidaan nousevan ensi vuonna noin kolme prosenttia.

Yliopistoindeksin jäädyttäminen vuonna 2013 tulee aiheuttamaan sen, että yliopistot jou-

tuvat sopeuttamaan toimintaansa 43 miljoonalla eurolla, jonka seurauksena:

— yliopistojen opetuksen ja tutkimuksen taso laskee, jolloin teollisuutemme tarvitsemat innovaatiot ja niiden kautta saatava pitkäjänteinen talouskasvu viivästyy

— yliopistojen toimintamahdollisuuksien taso laskee vuosiksi eteenpäin

— joudutaan mahdollisesti lomauttamaan ja/tai irtisanomaan henkilöstöä

— joudutaan luopumaan opetustiloista, jolloin yliopistokiinteistöjä hallinnoivan yhtiön vuokratulot samalla vähenevät

— eräät yliopistot joutuvat kohdistamaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatavan strategisen rahoituksen palkka- ja vuokrakuluihin kärkehankkeiden sijaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2012

Ritva Elomaa /ps
Kimmo Kivelä /ps
Mika Niikko /ps

Inkeri Kerola /kesk
Tuomo Puumala /kesk